

SLIKARSTVO SLAVONIJE 18. STOLJEĆA, IZVAN MUZEJSKO- -GALERIJSKIH USTANOVA

U Slavoniji se sve do 1526. godine (tj. do godine kada su Turci 8. kolovoza 1526. zauzeli Osijek, a zatim i čitavu Slavoniju) razvijalo slikarstvo kao i druge grane umjetnosti u sličnim uvjetima, pod sličnim okolnostima i utjecajima kao i u ostalim dijelovima tadanje kontinentalne Hrvatske. No kada je Slavonija potpala pod tursku vlast, nastao je nagli i drastični raskid između nje i ostalog dijela Hrvatske i to ne samo u političko-administrativnom i ekonomskom smislu, već i na kulturno-umjetničkom polju.

Iako je Slavonija bila gotovo 160 godina potpuno odvojena i izdvojena od kontinuiranog razvoja likovnih umjetnosti i kulture u ostalim dijelovima Hrvatske, ona je nakon svog oslobođenja od osmanlijske vlasti potkraj 17. stoljeća dostigla, a katkada kvalitetom svojih umjetničkih proizvoda čak i prestigla ostali dio Hrvatske, te je u nekoliko decenija 18. stoljeća nadoknadila tragičnu prazninu koja je na polju umjetnosti i kulture trajala od oko 1526. do 1691. godine.

U muzejsko-galerijskim ustanovama Slavonije (prvenstveno u galerijama odnosno muzejima u Osijeku, Vukovaru, Iloku, Vinkovcima, Slavonskoj Požegi, Slavonskom Brodu kao i u Biskupskoj galeriji u Đakovu) čuvaju se veoma vrijedna djela slikarstva 18. stoljeća koja svojom kvalitetom često nadmašuju slikarska djela iz istog razdoblja u drugim dijelovima Hrvatske.

Pretežno dio tih pokretnih spomenika kulture (slike, kipovi, tekstil, zlatarstvo umjetnički obrt) ne nalazi se u muzejsko-galerijskim ustanovama, već u samostanskim i župnim crkvama kao i kapelama.

To veliko i raznovrsno bogatstvo pokretnih spomenika kulture Slavonije veoma je malo istraženo i obrađeno, a prema tome i valorizirano. A upravo nam taj materijal na terenu najzornije i najočitije prikazuje sve one umjetničke utjecaje i sva ona gibanja, te socijalno-društvene i kulturne prilike koje su vladale u Slavoniji tijekom 18. stoljeća.

Stoga je itekako značajan bio pokušaj da se to gotovo nepoznato blago, makar i djelomično, sakupi na jednom mjestu i na taj način što više približi našoj javnosti. U tome smislu bila je u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku godine 1971. priređena izložba pod naslovom »Umjetnost 18. stoljeća u Slavoniji«, na kojoj je bio prikazan presjek najboljih, odnosno najkarakterističnijih ostvarenja likovnih umjetnosti na tlu Slavonije u tome stoljeću.¹ Ta je izložba trebala biti

---

1. Izložba »Umjetnost 18. stoljeća u Slavoniji«, priređena je u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku od 25. 2. — 1. 6. 1971. godine, a zatim je prenesena u Povijesni muzej Hrvatske u Zagrebu.

dr Ivy Lentić-Kugli

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb

Republisches Amt, für Denkmalschutz, Zagreb

Slika 1. VIROVITICA, Franjevački samostan — »Sveti Jakov Markijski, vikar Bosne«, oko 1727. godine (Foto: Igor Nikolić, Zagreb)

povod kao i uvod i podstrek za daljnja studioznija, sistematičnija i temeljitija istraživanja, proučavanja i vrednovanja tog velikog blaga unutar kompleksa povijesti umjetnosti čitave Hrvatske.²

Za razliku od slikarstva u ostalim dijelovima Hrvatske (koja nije bila pod turskom vlašću i gdje su se likovne umjetnosti mogle razvijati staloženijim i mirnijim tokom ovisno o ekonomsko-privrednim i društveno-političkim prilikama, uvjetima i mogućnostima pojedinog centra odnosno regije), javlja se slikarstvo u Slavoniji nakon gotovo 160-godišnje šutnje, te kompletne odvojenosti i izoliranosti od ostalog dijela Hrvatske tek početkom 18. stoljeća.

Jer za vrijeme turske okupacije Slavonije, a u duhu istočnjačke kulture i umjetnosti, nisu slikarstvo i kiparstvo imali ni prava, a još manje mogućnosti i uvjeta da normalno nastave svoj razvitak na tome polju od prije dolaska Turaka i to u duhu i u tradicijama zapadnjačke umjetnosti kojoj je pripadao ostali dio od Turaka nepokorene Hrvatske i to bez obzira na tadanju njenu političko-administrativnu razdvojenost ili pocjepkanost.

U Slavoniji su od polovine 16. do kraja 17. stoljeća nedostajali glavni pokretači, mecene i naručioc i neophodni za postojanje i razvitak umjetnosti u tadanjim ekonomsko-socijalnim i društveno-kulturnim prilikama, kao npr. svjetovni kler, redovi i vlastela. Ti glavni inicijatori i financijeri umjetnosti onoga vremena nisu u Slavoniji od 16. do kraja 17. stoljeća de facto uopće postojali ili su kao npr. franjevci životarili gotovo u ilegalnosti. A obespravljena raja bila je protjerana izvan svojih starih gradova u kojima su sada stanovali Turci. Raja tj. kršćansko stanovništvo Slavonije, moralo se povući izvan gradova i naselja u neku vrstu kršćanskih geta kao npr. u Slavonskoj Požegi u naselju zvano Vučjak.

Oslobođenjem Slavonije, a time u vezi i s izvanredno živom obnovom zapuštene i ratom opustošene zemlje, nastaje već u praskozorje 18. stoljeća veoma živa i snažna građevinska djelatnost, koja se naročito ispoljila u obnovi starih i zapuštenih sakralnih zdanja, u izgradnji novih samostanskih i župnih crkava, samostanskih kompleksa franjevac a, isusovac a i kapucina, kao i izuzetno vrijednih feudalnih dvoraca i profanih privatnih i javnih zgrada u najznačajnijim urbanim aglomeracijama Slavonije, koja su u 18. stoljeću doživljavala svoju arhitektonsku i urbanističku preobrazbu u duhu barokne umjetnosti i urbanizma.

U tom snažnom i neobično živom zamahu nove urbanizacije i okcidentalizacije Slavonije zbrisano je gotovo u potpunosti s lica zemlje sve ono što je bilo sagrađeno u vrijeme turske okupacije tog dijela Hrvatske. Gravure iz druge polo-

---

2. Povodom izložbe izdan je katalog »Umjetnost 18. stoljeća u Slavoniji« u izdanju Galerije likovnih umjetnosti u Osijeku, Osijek 1971. Sadržaj: Stjepan Brlošić, uvod (str. 7—8), Ivo Lentić-Kugli, Slikarstvo Slavonije u 18. stoljeću (str. 9—20) Vera Borčić, Slikarstvo 18. stoljeća u pravoslavnim crkvama (str. 21—23), Vanda Pavelić-Weinert, Tekstilna umjetnost 18. stoljeća u Slavoniji (str. 24—23), Ivo Lentić, Zlatarstvo u Slavoniji (str. 32—41), Stjepan Brlošić. Značajnije gradnje 18. stoljeća u Slavoniji (str. 42—44), sažeci na njemačkom jeziku, str. 45—53; katalog radova str. 54—71, reprodukcije izloženih radova slikarstva, kiparstva, tekstila i zlatarstva, te arhitekture, br. 1—144.

vine 17. stoljeća prikazuju nam cvatuće urbane cjeline Slavonije s tipično orijentalnim arhitektonskim karakteristikama. Silhete slavonskih gradova na tim gravurama karakteriziraju vitki minerati brojnih džamija (Osijek, Virovitica, Slavenska Požega).

Nažalost danas nam u Slavoniji nije sačuvan gotovo nijedan značajniji spomenik kulture iz turskog razdoblja, dok nam je ostalo sačuvano kroz čitavo vrijeme turske okupacije podosta spomenika arhitekture iz predturskog perioda umjetnosti Slavonije.

Već krajem 17., a naročito tijekom 18. stoljeća dolazi u Slavoniji do izuzetne građevinske aktivnosti. Novosagrađeni objekti zahtijevali su i adekvatnu unutrašnju dekoraciju, koja je morala biti raskošno i bogato izvedena u duhu barokne umjetnosti.

S tim u vezi dolazi i do nabave kvalitetnih drvenih pozlaćenih i polikromiranih oltara, propovjedaonica, crkvenog namještaja, kipova, slika, ikonostasa, oltarskih pala, paramenata, crkvenog posuđa i crkvene opreme za najznačajnije, ali također i za manje značajne sakralne objekte u Slavoniji.

Glavne pokretačke snage kao i naručioc i mecene slikarstva u Slavoniji 18. stoljeća bili su:

- svjetovni kler i redovi
- vlastela
- građanstvo

Redovi i svjetovni kler bili su svakako uz vlastelu najznačajniji nabavljači i potrošači slikarskih djela u Slavoniji 18. stoljeća.

Stoga osim u zbirkama djela koja potječu iz feudalnih dvoraca, nalazimo najdragocjenije primjerke slikarstva 18. stoljeća u samostanskim i župnim crkvama kao npr. u franjevačkim crkvama i samostanima u Osijeku, Virovitici, Slavanskom Brodu, Slavanskoj Požegi, Našicama, Iloku, Vukovaru, Cerniku i Šaregradu, u Kapucinskom samostanu i crkvi u Osijeku, u bivšim isusovačkim crkvama u Osijeku (sv. Mihajlo u Tvrdi), u Aljmašu i Kutjevu, te u župnim crkvama u Vinkovcima, Valpovu, Slavanskoj Požegi, Slavanskom Brodu, Čepinu, Kobašu i u Slavanskoj Orahovici,³ a ikonostase i ikone u pravoslavnim parohijskim crkvama te manastirima.⁴

Slikarska djela kojima su svoje dvorove i dvorske kapele ukrašavali feudalci u 18. stoljeću nalazimo sačuvane bilo u muzejima u tim dvorcima (Vukovar, Ilok), bilo u zbirkama muzejsko-galerijskih ustanova u Osijeku, Slavanskoj Požegi itd.

U vezi sa slikarskim blagom koje nam se do danas sačuvalo u slavanskim franjevačkim samostanima i samostanskim crkvama potrebno je napomenuti da taj red nije u 18. stoljeću nabavljao slikarska djela za svoje sakralne objekte samo kod stranih slikara, već su se i braća toga reda (kao i u ostalim samostanima u Hrvatskoj i Sloveniji) i sama bavila s više ili manje uspjeha slikarskom djelatnošću.

3. Ily Lentić-Kugli, Slikarstvo Slavonije u 18. stoljeću — Katalog izložbe, o.c., str. 9—20, katalog djela str. 54—59.

4. Vera Borčić, Slikarstvo 18. stoljeća u pravoslavnim crkvama, Katalog izložbe, o.c., str. 21—23, katalog djela str. 50—61.

Slika 2. OSIJEK, Kapucinska crkva (oratorij) — »Sveti Franjo iscjeljuje gubavca«, vjerojatno štajerski slikar iza 1751. godine (Foto: Igor Nikolić)

O toj slikarskoj aktivnosti franjevacu u Slavoniji rječito nam govore ne samo zapisi u arhivima tih samostana, već i sačuvana djela franjevacu-slikara u Virovitici,⁵ Iloku, Našicama, Vukovaru i Osijeku.

Druga značajna pokretačka snaga na polju slikarstva u Slavoniji 18. stoljeća bili su velikaši, koji su za svoje zasluge u ratu za oslobođenje Slavonije dobili goleme posjede slavonske zemlje na kojima su sagradili svoje kvalitetne dvorove (Valpovo, Vukovar, Našice, Ilok).

Ta vlastela, koja je spadala u tadanju značajnu evropsku aristokraciju, nije vrijednim slikarskim djelima tadanjih poznatih i cijenjenih stranih slikara ukrasila samo svoje dvorove i dvorske kapele, već je i slavonske samostanske i župne crkve darivala kvalitetnim djelima, koja su potjecala od majstora pretežno iz bečko-austrijsko-štajerskog slikarskog kruga.

Nakon oslobođenja Slavonije od Turaka naseljavaju opustjele slavonske gradove obrtnici i trgovci iz raznih krajeva Austrije i Njemačke, ali također i brojni domaći živalj iz susjedne Bosne, Banske Hrvatske i Srbije. Te pridošlice ubrzo se javljaju kao novi i poletni sloj građanstva, koji se također počinje malo po malo sve više afirmirati svojim, doduše skromnijim, ali za daljnji razvitak slikarstva u Slavoniji vrlo zanimljivim doprinosom. Taj se građanski sloj prvenstveno javlja kao naručitelj i darovatelj raznih ex-voto slika za slavonske crkve i samostane, a kasnije i kao naručitelj portreta. Zanimljive ex-voto slike nalazimo u Biskupskoj galeriji u Đakovu, u franjevačkim crkvama u Šaregradu, Vukovaru, Iloku, Virovitici, Slavonskoj Požegi kao i u župnim crkvama u Kobašu i u Slavonskom Brodu.

U vezi s utjecajima koji su importiranim, darovanim ili za slavonske crkve nabavljenim slikama direktno ili indirektno uneseni u slikarsku situaciju Slavonije 18. stoljeća potrebno je razlikovati nekoliko glavnih utjecaja:

— bečki odnosno austrijski utjecaj, koji se manifestira u izuzetno kvalitetnim slikama sačuvanim u Franjevačkoj crkvi u Osijeku (oltarska pala »Smrt sv. Josipa«), u Vukovaru (oltarska pala »Sv. Filip i Jakov«), u kapucinskoj crkvi u Osijeku (slika »Silazak duha svetoga«), kao i u župnoj crkvi u Vinkovcima (oltarska pala »Sv. Ivan Nepomuk«). Sva nam ta spomenuta djela prikazuju kvalitetna djela tadanjih austrijskih slikara koji su se razvili unutar kruga tadanjih velikih bečkih slikara kao npr. Martina Altomonte, Trogera, Maulpertscha i Kremser-Schmidta. U tu grupu spadaju još i kvalitetne slike koje potječu iz dvorskih kapela feudalnih dvoraca kao npr. »Sveto Trojstvo« Johanna Michaela Rottmayera⁶ iz Valpova (danas u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku), ili npr. oltarska pala »Franjevačka Madonna« u župnoj (ranije franjevačkoj) crkvi u Valpovu.

— štajerski utjecaj također je u znatnoj mjeri prisutan u slikarstvu Slavonije 18. stoljeća. Taj je utjecaj iz svog centra i ishodišta štajerskog Graza prodirao preko slovenske Štajerske (Maribor, Ptuj) i Banske Hrvatske (Varaždin) u Slavoniju. Djela štajerskih slikara nalazimo u Kapucinskoj crkvi u Osijeku, u Franjevačkoj

5. Angela Horvat, O djelima mariborskog kipara Josipa Holzingeru u Virovitici, Bulletin Instituta za likovne umjetnosti JAZU, br. 2, 1959, str. 118—119.

Paškal Cvekan, Virovitica i franjevci, 1977, str. 85—110, 159—161.

6. Oton Švajcer, Johann Michael Rottmayer, Sveto Trojstvo, Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske (dalje: Vijesti), br. 3—4, Zagreb 1974.

Slika 3. ILOK, Franjevački samostan — Ex-voto iz 1772. godine (Foto: Igor Nikolić)

crkvi u Virovitici, zatim u Slavonskoj Požegi i Slavonskom Brodu, kao i u župnoj crkvi u Slavonskoj Orahovici.

— isusovački utjecaj možemo pratiti iz njegovog posrednog ishodišta, Ljubljane, preko Zagreba u isusovačkim samostanima i crkvama kontinentalne Hrvatske (Zagreb, Varaždin, Slavenska Požega, Kutjevo, Osijek). Isusovački utjecaj pokazuje i oltarska pala ljubljanskog slikara Antona Cebeja iz 1759. godine u Kutje-

Slika 4. SLAVONSKA ORAHOVICA, župna crkva — »Sveta Katarina«, oltarska pala
na oltaru sv. Katarine (Foto: Igor Nikolić)

vačkoj župnoj (ranije isusovačkoj) crkvi,⁷ a također i zanimljive slike u župnoj (ranije isusovačkoj) crkvi sv. Mihajla u Tvrđi u Osijeku. Isusovački red unosi u slikarstvo Slavonije 18. stoljeća direktne, odnosno indirektne utjecaje i tendencije talijanskog baroknog slikarstva u jednoj naglašenoj i mističnoj patetici.

Pripadnici značajnih evropskih aristokratskih porodica koji su se iskazali u borbama za oslobođenje Slavonije i koji su za svoje zasluge bili obdareni velikim latifundijama ukrašavali su svoje dvorce vrijednim djelima stranih slikara. Tako djela tadanjih značajnih austrijskih i njemačkih slikara nalazimo u bivšim zbirka iz dvoraca porodice Eltz, Normann, Prandau, Odescalchi, Janković i Pejačević, među kojima se svojom kvalitetom naročito ističu djela portretne umjetnosti 18. stoljeća.⁸

Osim udjela odnosno utjecaja stranih slikara ili importiranih djela u slavonskoj slikarskoj situaciji 18. stoljeća, nalazimo i jedan skromniji, ali također značajni udio koji su u slikarstvo Slavonije utkali brojni putujući slikari iz raznih krajeva monarhije.

Umjetnička djela za značajne sakralne objekte, odnosno feudalne dvorce nabavljala su se uglavnom iz inozemstva, dok je mlado građanstvo naručivalo skromnija slikarska djela najvećim dijelom kod putujućih slikara. Da je u Slavoniji 18. stoljeća bilo mnogo takvih putujućih slikara upućuje i podatak iz putopisa kroz Slavoniju i dio Hrvatske od Johanna v. Csaplovics iz početka 19. stoljeća: »... osim toga neprestano lutaju po čitavoj Slavoniji svakojaki umjetnici i pokućarci i čim jedan od njih zatvori za sobom vrata, već drugi na njih zakuca. Tako se posve nenadano pojavi kakav slikar portreta ili pejzaža ili pak kakav soboslikar, pa neki zubar ili urar...«⁹ Taj nam podatak osim toga predočuje i socijalni položaj kao i društveno vrednovanje tih »umjetnika« u Slavoniji. Većina je radova tih putujućih slikara ostala anonimna, ali je ipak bilo moguće identificirati autore nekih slikarskih radova. Tako je na pr. u franjevačkom samostanu u Vukovaru putujući slikar Matthias Heinisch, rodnom iz Praga, izradio godine 1805. portret »Dr. Verböczyja«, a vrlo vjerojatno i portret »Ivana Velikanovića« iz istog samostana, naslikan 1803. godine. Kopija tog portreta nalazi se u Franjevačkom samostanu u Slavonskom Brodu. Interesantno je napomenuti da je Matthias Hainisch slikar i po Vojvodini.

U Osijeku, glavnom centru Slavonije, nalazimo i najviše podataka o malobrojnim slikarima koji su se bili tokom 18. stoljeća nastanili i djelovali u tome gradu. S obzirom da pojam »pictor« nije u 18. stoljeću značio isto što danas znači slikar, podrazumijevalo se u to doba pod tim nazivom zapravo obrtnik, a ne umjetnik. »Pictor« se bavio izradom slika, ali i bojadisanjem drvenarije, oslikavanjem zidova,

7. Ivy Lentić-Kugli, Oltarska pala Antuna Cebeja u Kutjevačkoj župnoj crkvi. *Vijesti*, br. 5, 1970, str. 5—7.

8. Oton Švajcer, Portret Ephraima Hochausera u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku, *Vijesti*, br. 1, 1972, str. 8—16.

Oton Švajcer, Anton Zitterer, Portret Ane Marije Elizabete Heilleprandt-Prandau u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku, *Vijesti*, br. 1, 1973, str. 3—4.

Prof. Tihomil Stahuljak, Slike iz Muzeja požeške kotline, *Vjesnik Muzeja Požeške kotline*, br. 1, Požega 1977, str. 83—86.

9. Johann von Csaplovics, *Slawonien und zum Heil Kroatien*, Pesth 1819, str. 335.

Slika 5. VIROVITICA, Franjevačka crkva — Oltarska pala »Smrt sv. Josipa« na oltaru sv. Josipa (rad franjevca-slikara Gerarda Lechenbaur (1750—1795), iz godine 1977) (Foto: Igor Nikolić)

polikromacijom i pozlatom. Prema šturim arhivskim podacima koji nam govore o tim slikarima 18. stoljeće u Osijeku teško je zaključiti u kolikoj su oni mjeri kao slikari utjecali na razvoj slikarstva u Slavoniji u 18. stoljeću.

Kao prvi poznati »pictor« u Osijeku javlja se Antonius Senser, koji je 7. siječnja 1740. godine bio vjenčani kum učitelju Ernestu Kristijanu Gabrielu. Tek 1775. godine nalazimo vijesti o drugom osječkom slikaru i to Sebastijanu Braunsteinu, koji se 22. svibnja 1775. spominje u vezi s izrađenim slikama na satu vukovarske franjevačke crkve. Tadanji osječki slikari djelovali su i izvan Osijeka, kao na pr. Antun Heinemann, koji je 12. prosinca 1784. godine sklopio ugovor s osječkim kiparom Franjom Heincke za neki zajednički posao u Aradu.¹⁰ Krajem 18. stoljeća javlja se u Osijeku slikar Josephus Scheicher, a na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće slikar Emericus Pink (1747—1830).¹¹ Od slikara Josephusa Scheichera sačuvana nam je slika »Krunisanje Bogorodice« iz 1799. godine u Biskupskoj galeriji u Đakovu. Još su rjeđi podaci o slikarima u ostalim slavonskim gradovima.

Bogati arhivski materijal sačuvan u arhivima Slavonije omogućit će daljnje sistematsko istraživanje ove tematike kao i točniju valorizaciju i analizu slikarstva Slavonije u 18. stoljeću, a s time u vezi i njenog udjela i značenja u okviru cjelokupnog slikarstva 18. stoljeća u tadanjoj kontinentalnoj Hrvatskoj.

---

10. Dr Kamilo Firinger, Likovna umjetnost u Osijeku u 18. i početkom 19. stoljeća, Tkalčićev zbornik, sv. I, Zagreb 1955.

11. Dr Kamilo Firinger, Osnivanje osječke crtačke škole, Osječki zbornik, br. VIII.

Ivy Lentić-Kugli

WERKE DER MALEREI DES 18. JHS. IN SLAWONIEN AUSSERHALB DER MUSEEN UND GALERIEN

Zusammenfassung

Der grösste Teil der Denkmäler der Malerei des 18. Jhs. in Slavonien ist uns in den Franziskanerklöstern und Kirchen in Osijek, Slavonska Požega, Slavonski Brod, Našice, Ilok, Vukovar, Virovitica, Šarengrad und Cernik, in dem alten Baschofsitz in Djakovo, in den Pfarrkirchen von Kutjevo, Slavonska Požega, Osijek, Valpovo, Vinkovci, Čepin, Dubočac, Slavonska Orahovica und Kobaš, wie auch in den orthodoxen Pfarrkirchen erhalten geblieben.

Die Türken haben im Jahre 1526. Osijek und danach auch ganz Slavonien erobert, und es über 160 Jahre in ihrer Macht behalten. Erst nach dem Friedensschluss in Srijemski Karlovci im Jahre 1699. konnte eine Zeit ruhigerer Entwicklung auch auf diesem Gebiete eintreten.

Die bedeutendsten und wichtigsten Bewegungskräfte auf dem Gebiete der Malerei des 18. Jhs. in Slavonien waren die folgenden: die Franziskaner, die anderen Orden (Jesuiten und Kapuziner), der Adel, die weltliche Geistlichkeit und das Bürgertum.

In den reichen Ausstattung der Franziskanerkirchen finden wir ausser Werken von guter Qualität (grössenteils von österreichischen oder steirischen Malern stammend), auch bescheidenere Werke von Franziskanermönchen für die Kirchen in Virovitica, Ilok, Osijek, Vukovar und Slavonski Brod. Im Kapuzinerkloster in Osijek befinden sich interessante Werke steierischer und österreichischer Maler, und in der ehemaligen Kirchen der Jesuiten (Kutjevo, Osijek) finden wir ausser dem Werk des Laibacher Malers Anton Cebej auch viele, in dem betont pathetisch-mystischen Stil der Jesuiten gemalte Werke. Die Pfarrkirchen in den grösseren slavonischen Ortschaften oder in der Nähe von grossen Feudalgütern wurden von ihren Kollatoren oder Landesherren reich mit wertvollen Werken der Malerei ausgestattet. In den Adelsschlössern der Familien Hilleprand-Prandau zu Valpovo, der Eltz zu Vukovar, der Odescalchi zu Ilok und der Pejačević zu Našice und Virovitica finden wir ausserordentlichwertvolle Familienportraite sowie auch Bilder weltlichen und sakralen Charakters.

Das Bürgertum, d.h. die Kaufleute und die Handwerker, erscheinen nur sporadisch als Besteller von Bildern, die dann meistens einen Votivcharakter haben und gewöhnlich von mittelmässiger Qualität sind. Sehr wahrscheinlich handelt es sich um Werke wandernder Maler.

Aus den Archivangaben können wir schliessen, dass im 18. Jhs. in Slavonien hauptsächlich wandernde Maler und Mönche des Franziskanerordens als Maler tätig waren und die Werke von hoher künstlerischer Qualität direkt aus Österreich, der Steiermark und aus Deutschland bestellt und importiert wurden. Vom Osijeker Maler Josephus Scheicher ist uns »Die Krönung der Muttergottes« aus dem Jahre 1799. im Bischofspalais in Djakovo erhalten geblieben.